COMISIA EUROPEANĂ

Bruxelles, 9.2.2010
COM(2010)47 final

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE CONSILIU ȘI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN

asupra implementării Directivei 91/676/CEE a Consiliului privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole, pe baza rapoartelor statelor membre pentru perioada 2004-2007

SEC(2010)118

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE CONSILIU ȘI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN

asupra implementării Directivei 91/676/CEE a Consiliului privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole, pe baza rapoartelor statelor membre pentru perioada 2004-2007

1. INTRODUCERE

Directiva 91/676/CEE a Consiliului (denumită în continuare „directiva privind nitrații") are ca scop protejarea apelor împotriva poluării cauzate sau determinate de nitrații proveniți din surse agricole, printr-o serie de etape care trebuie realizate de statele membre: monitorizarea apelor (în ceea ce privește concentrația de nitrați și starea trofică); identificarea apelor poluate sau în pericol de a fi poluate; desemnarea zonelor vulnerabile (zone care drenează în ape identificate); stabilirea de coduri de bună practică agricolă și de programe de acțiune (un set de măsuri de prevenire și reducere a poluării cu nitrați) și reexaminarea, cel puțin la fiecare patru ani, a statutului zonelor vulnerabile desemnate și a programelor de acțiune.

Articolul 10 din directiva privind nitrații impune statelor membre să prezinte Comisiei un raport la fiecare patru ani ulterior notificării acesteia. Acest raport ar trebui să conțină informații în legătură cu codurile de bună practică agricolă, zonele desemnate ca vulnerabile la nitrați, rezultatele monitorizării apelor și un rezumat al aspectelor relevante ale programelor de acțiune elaborate pentru zonele vulnerabile la nitrați.

Scopul prezentului raport este de a informa Parlamentul European și Consiliul în legătură cu stadiul implementării directivei privind nitrații, în conformitate cu articolul 11. Raportul se bazează pe informațiile furnizate de statele membre cu privire la perioada 2004-2007 și este însoțit de hărți globale privind presiunea nutrimentelor din surse agricole, calitatea apei și zonele desemnate ca vulnerabile la nitrați care figurează în documentul de lucru al serviciilor Comisiei **(**SEC(2010)118**)**. Aceasta este prima dată când toate cele 27 de state membre au predat un raport[1]. Prin urmare, prezentul raport tratează în principal UE-27, dar cuprinde și o comparație cu cea de-a treia perioadă de raportare pentru fosta UE-15 și pentru unele noi state membre. Nu este posibilă o comparație cu perioada de raportare precedentă pentru toate statele membre noi, deoarece pentru multe dintre ele acesta a fost primul raport[2]. Rapoartele au fost prezentate în 2008-2009. Mai multe state membre au furnizat informații suplimentare pe parcursul anului 2009, în principal legate de datele privind calitatea apelor.

---

[1] Inclusiv România și Bulgaria, deși nu erau obligate deocamdată. Bulgaria a inclus și date privind calitatea apelor pentru perioada 2000-2003.

[2] Cipru, Republica Cehă, Estonia și Ungaria au prezentat în 2004 rapoarte cu privire la perioada 2000-2003.

2. EVOLUȚIA PRESIUNILOR DIN AGRICULTURĂ DE LA ULTIMA PERIOADĂ DE RAPORTARE

Reducerea progresivă a consumului de îngrășăminte cu azot mineral, care a început în prima parte a anilor '90, s-a stabilizat în perioada 2004-2007 pentru UE-15. La nivelul UE-27, consumul de azot prezintă o tendință ușor ascendentă[3]. În comparație cu ultima perioadă de raportare, volumul anual total al consumului de îngrășăminte cu azot mineral a rămas stabil în UE-15, la circa 9 milioane tone[4], în timp ce în UE-27 a crescut cu 6 %, de la 11,4 la 12,1 milioane tone.

Consumul de îngrășăminte cu fosfor mineral s-a redus cu 9 % în UE-15, scăzând cu doar 1 % pentru UE-27, față de ultima perioadă de raportare[4].

Tendința descendentă a efectivelor de animale constatată în perioada de raportare precedentă s-a stabilizat în perioada 2004-2007. Comparația între 2003 și 2007[5] arată că, pentru UE-15, efectivele de porcine și de păsări – cu excepția găinilor ouătoare - au scăzut, în timp ce efectivele de caprine, ovine și bovine au înregistrat o ușoară creștere. Numărul vacilor de lapte a crescut cu 7,6 % în UE-15. Pentru UE-27 se observă tendințe similare; în privința păsărilor, însă, se constată o reducere mai pronunțată a efectivelor – cu excepția găinilor ouătoare.

Cantitatea de azot generat de activitatea de creștere a animalelor și aplicat anual pe soluri agricole a scăzut între 2003 și 2007 de la 9,4 la 9,1 milioane tone în UE-27 și de la 7,9 la 7,6 milioane tone în UE-15. Există mari diferențe între statele membre în ceea ce privește presiunile din agricultură[6]. Zonele care prezintă o presiune ridicată datorată nutrimentelor includ, printre altele, Țările de Jos, Flandra (Belgia) și Bretania (Franța). Statele membre din Europa de Est au în general presiuni mai scăzute, datorită folosirii mai puținor îngrășăminte și nivelului scăzut al densității efectivelor de animale.

Contribuția agriculturii la poluarea cu azot a apelor de suprafață scade în multe state membre. Cu toate acestea, contribuția relativă a agriculturii rămâne ridicată. În majoritatea statelor membre, agricultura este responsabilă pentru peste 50 % din cantitatea totală de azot eliminat în apele de suprafață. Ponderea poluării bazinelor hidrografice cu azot care provine din surse difuze rămâne la un nivel ridicat în mare parte a Europei[7].

3. CALITATEA APELOR, SITUAȚIE ȘI TENDINȚE

Rețele de monitorizare

Monitorizarea adecvată a apelor este esențială pentru evaluarea calității apelor și necesită o rețea de monitorizare reprezentativă care să acopere întreg teritoriul pentru apele subterane, de suprafață și marine. Mai multe state membre integrează

---

3 A se vedea figurile 1A și 1B din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

4 Pe baza statisticilor OCDE pentru 2003-2007. În baza de date nu există informații pentru Belgia și Irlanda. Irlanda a furnizat propriile cifre.

5 A se vedea tabelul 3 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

6 A se vedea hărțile 1-6 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

7 A se vedea harta 7 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

monitorizarea nitraților în rețelele de monitorizare instituite în temeiul directivei-cadru privind apa[8]. Pentru perioada de raportare care face obiectul prezentului raport, 50 % dintre stațiile de monitorizare din 10 state membre au fost aceleași în baza de date aferentă directivei privind nitrații și în baza de date aferentă directivei-cadru privind apa.

Numărul total al punctelor de prelevare în UE-27 este de 31 000 pentru apele subterane și 27 000 pentru apele de suprafață. Numărul punctelor de prelevare în UE-12 este mult mai scăzut decât în UE-15, ridicându-se la 7 000 pentru apele subterane și la 5 000 pentru apele de suprafață. În comparație cu perioada de raportare precedentă, numărul de puncte de prelevare pentru apele subterane din UE-15 a crescut de la 20 000 la 24 000, în timp ce numărul de puncte de prelevare pentru apele de suprafață a rămas constant, la 22 000. Numărul total al punctelor de prelevare care sunt aceleași ca în perioada de raportare precedentă, facilitând astfel calcularea tendințelor, este de 18 000 pentru apele subterane și 14 000 pentru apele de suprafață.

Densitatea medie a punctelor de prelevare pentru apele subterane este de 13,7 la 1 000 km^2, cea mai mare densitate fiind înregistrată în Belgia, Malta și Danemarca (99, 44 și 34 de puncte la 1 000 km^2, respectiv), iar cea mai scăzută în Finlanda, Suedia și Lituania (0,2, 0,4 și 0,8 puncte la 1 000 km^2, respectiv). Majoritatea statelor membre au furnizat date de monitorizare a apelor subterane pentru diferite adâncimi, începând de la 0-5 m până la peste 30 m. Câteva state membre au furnizat informații cu privire la frecvența monitorizării, care se înscrie între o dată (Țările de Jos) și de patru ori pe an (Belgia, Franța, Slovenia și Slovacia).

Densitatea medie a punctelor de prelevare pentru apele de suprafață este de 7,4 la 1 000 km^2 de teren, cea mai mare densitate întâlnindu-se în Malta, Belgia și Regatul Unit (114, 29 și 36 la 1 000 km^2, respectiv), iar cea mai scăzută în Finlanda (0,5 puncte la 1 000 km^2). Majoritatea statelor membre cu ape marine au, de asemenea, puncte de monitorizare a apelor marine. Frecvența monitorizării pentru apele de suprafață se înscrie între o medie de 7,4 ori pe an în România și până la de 26 de ori pe an în anumite puncte de monitorizare din Germania și Slovenia.

Statele membre au furnizat date georeferențiate cu privire la calitatea apelor, pe baza cărora s-au putut întocmi hărți globale[9] ale calității apelor privind poluarea cu nitrați și starea trofică a apelor.

Apele subterane

În perioada 2004-2007, 15 % din stațiile de monitorizare din UE-27 indicau concentrații medii de nitrați de peste 50 mg nitrați pe litru[10], 6 % se situau în intervalul 40-50 mg nitrați pe litru și 13 % se situau în intervalul 25-40 mg nitrați pe litru. Aproximativ 66 % din stațiile pentru ape subterane au înregistrat o concentrație de sub 25 mg nitrați pe litru. Pentru UE-15, cifrele sunt după cum urmează - 17 % cu peste 50 mg/l, 6 % în intervalul 40-50 mg/l, 15 % în intervalul 25-40 mg/l și 62 % cu

8 Directiva 2000/60/CE.

9 A se vedea hărțile 8-15 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

10 50 mg NO_3-/l este valoarea-prag stabilită în directiva privind nitrații.

sub 25 mg/l[11]. Printre regiunile cu concentrații ridicate (peste 40 mg/l) se numără părți ale Estoniei, sud-estul Țărilor de Jos, Flandra (Belgia), centrul Angliei, mai multe părți ale Franței, nordul Italiei, nord-estul Spaniei, sud-estul Slovaciei, sudul României, Malta și Cipru. De asemenea, multe stații situate de-a lungul coastei mediteraneene au valori relativ ridicate.

Tendințe ale calității apelor subterane

Majoritatea statelor membre care au prezentat rapoarte pentru perioada anterioară au comparat datele din perioada prezentului raport cu cele din perioada respectivă, printre ele numărându-se și unele noi state membre (Bulgaria, Cipru, Estonia și Ungaria[12]). Suedia nu a furnizat informații privind tendințele deoarece aproape toate apele subterane din această țară au o concentrație de sub 25 mg nitrați pe litru și deoarece pentru această perioadă de raportare s-au evaluat mai puține puncte de monitorizare. Nu s-au putut determina tendințele în cazul Greciei, din cauza absenței datelor, și nici în cazul Poloniei, Lituaniei, Letoniei, Maltei, României, Sloveniei și Slovaciei, deoarece aceste state au prezentat pentru prima oară rapoarte.

Comparația cu datele din perioada de raportare precedentă[13] indică faptul că, la nivelul UE-15[14], predomină tendințele de stabilitate sau descendente (66 % din stațiile de monitorizare, dintre care 30 % cu tendințe descendente). Cu toate acestea, 34 % din stațiile de monitorizare prezintă încă o tendință ascendentă. În noile state membre care și-au comparat datele cu cele din perioada anterioară (Bulgaria, Cipru, Estonia și Ungaria), 80 % din stații au valori constante, 11 % prezintă o tendință descendentă și 9 % o tendință ascendentă. Statele membre care prezintă tendințe ascendente la peste 30 % din stațiile de monitorizare sunt Belgia, Franța, Spania, Portugalia, Germania, Irlanda, Italia și Regatul Unit. Însă, cu excepția Irlandei, aceste state membre prezintă ponderi similare sau chiar mai mari de stații unde calitatea apelor s-a ameliorat. Analiza tendințelor pe clase de calitate a apelor[15] arată că procentul punctelor unde se înregistrează concentrații de peste 50 mg/l continuă să crească în mai multe state membre, între care Belgia, Danemarca, Grecia, Spania, Franța, Irlanda, Italia, Țările de Jos și Regatul Unit. Acest procent de puncte cu concentrații de peste 50 mg/l a scăzut în Austria, Germania, Finlanda, Luxemburg și Portugalia. Cu toate acestea, datele trebuie interpretate cu atenție, deoarece multe state membre și-au sporit în mod semnificativ densitatea punctelor de monitorizare, ceea ce ar putea influența ponderea punctelor pe clase de calitate a apelor.

Adâncimea apelor subterane

Apele subterane de mare adâncime sunt mai puțin contaminate decât apele subterane de mică adâncime. Stratul cu cea mai mare pondere de puncte unde se depășesc 50 mg nitrați pe litru se situează între 5 și 15 m adâncime[16].

---

11 A se vedea figura 2 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

12 Republica Cehă nu a furnizat date privind calitatea apelor în raportul prezentat pentru perioada 2000-2003, ceea ce a făcut imposibilă analizarea tendințelor.

13 A se vedea figura 3 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

14 Cu excepția Suediei, din motivele menționate mai sus.

15 A se vedea tabelul 1 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

16 A se vedea figura 4 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

Apele de suprafață dulci

În perioada 2004-2007, 21 % din stațiile de monitorizare a apelor de suprafață din UE-27 arătau concentrații medii de sub 2 mg nitrați pe litru, iar 37 % arătau concentrații medii situate în intervalul 2-10 mg nitrați pe litru. Concentrația medie a fost de 40-50 mg/l în 3 % din stații și de peste 50 mg/l în alte 3 % din stații. Pentru UE-15, cifrele sunt după cum urmează - 24 % cu sub 2 mg/l, 30 % în intervalul de 2-10 mg/l, 4 % în intervalul de 40-50 mg/l și 4 % cu peste 50 mg/l.

Statele membre cu cea mai mare pondere de puncte cu concentrații de sub 2 mg/l sunt Suedia (97 %), Bulgaria (76 %), Finlanda (59 %) și Portugalia (50 %). Statele membre cu cea mai mare pondere de puncte cu concentrații de peste 50 mg/l sunt Malta (43 %), Belgia (10 %) și Regatul Unit (7 %)[17].
În special Anglia, Flandra și Bretania au prezentat valori ridicate, de peste 40 mg/l. În noile state membre, în părți ale Republicii Cehe și Ungariei și în câteva zone din Polonia s-au înregistrat concentrații mari de nitrați în apele de suprafață (peste 25 mg/l)[18].

Tendințe ale calității apelor de suprafață dulci

În comparație cu ultima perioadă de raportare, concentrația de nitrați scade sau se menține în 70 % din punctele de monitorizare din UE-15. Franța (18 %) are cel mai mare procent de stații unde s-a înregistrat o îmbunătățire a calității apelor[19], în timp ce Grecia[20] (41 %) și Luxemburgul (30 %) au cel mai mare procent de stații unde calitatea apelor a scăzut[21]. Italia și Belgia au un procent relativ mare de stații unde calitatea apelor s-a îmbunătățit (10 % în Italia și 13 % în Belgia), dar și un procent similar de stații unde calitatea apelor a scăzut. Printre regiunile în care există un procent relativ mare de puncte unde concentrația de nitrați a înregistrat creșteri puternice se numără, de asemenea, vestul Angliei, Grecia și partea estică a deltei râului Po din Italia[22]. Însă aceasta din urmă prezintă, de asemenea, un procent relativ mare cu tendință puternic descendentă. Dintre noile state membre care au raportat tendințe, Cipru (26 %) are cel mai mare procent de tendințe de ameliorare, în timp ce Estonia (10 %) are cel mai mare procent de tendințe descendente[23]. Analiza tendințelor pe clase de calitate a apelor[24] arată că ponderea punctelor unde se depășesc 50 mg/l este în continuare în creștere în mai multe state membre, în special în Belgia și în Regatul Unit. Procentul de puncte cu concentrații de peste 50 mg/l a scăzut în Franța și în Italia, în timp ce mai multe state membre din UE-15 nu au înregistrat valori de peste 50 mg/l pentru apele de suprafață (Austria, Germania, Grecia, Finlanda, Irlanda, Luxemburg, Portugalia și Suedia). Cu toate acestea, datele trebuie interpretate cu atenție, deoarece modificările survenite în densitatea punctelor de monitorizare ar putea influența ponderea punctelor pe clase de calitate a apelor.

---

17 A se vedea figura 5 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

18 A se vedea hărțile 11, 12 și 14 din capitolul I al documentului de lucru al serviciilor Comisiei.

19 O scădere a concentrațiilor de nitrați de cel puțin 5 mg/l.

20 Grecia a prezentat un set de date actualizate, însă, din cauza faptului că au fost furnizate cu întârziere, acestea nu au putut fi luate în considerare și s-au folosit primele date prezentate.

21 O creștere a concentrațiilor de nitrați de cel puțin 5 mg/l.

22 A se vedea harta 13 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

23 A se vedea figura 6 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

24 A se vedea tabelul 2 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

Starea trofică a apelor de suprafață

Statele membre au folosit criterii diferite pentru evaluarea stării trofice a apelor de suprafață dulci, ceea ce face dificilă comparația stării trofice a apelor între state membre. Clorofila „a”, azotul total, fosforul total și ortofosfații sunt parametri deseori folosiți și 17 state membre au raportat cu privire la starea trofică a apelor lor, utilizând unul sau mai mulți dintre acești parametri. În 40 % din stațiile din UE[25] pentru care s-au prezentat rapoarte cu privire la starea trofică, apele de suprafață sunt definite ca oligotrofe sau ultraoligotrofe, în timp ce la 33 % din stații apa este definită ca eutrofă sau hipertrofă. Malta și Ungaria prezintă cel mai mare procent de ape hipertrofe, iar Bulgaria și Letonia au cel mai mare procent de ape oligotrofe[26].

Nu toate statele membre care au ape marine au raportat cu privire la calitatea acestora, ceea ce face ca o evaluare la nivel european să fie destul de dificilă în contextul acestui exercițiu de raportare.

4. DESEMNAREA ZONELOR VULNERABILE LA NITRAȚI

Statele membre trebuie să desemneze ca zone vulnerabile toate suprafețele de teren de pe teritoriul lor care drenează în ape poluate sau în ape care riscă să fie poluate dacă nu se ia nicio măsură. La fiecare patru ani, cel puțin, statele membre trebuie să reexamineze și, dacă este necesar, să revizuiască zonele vulnerabile la nitrați, pe baza rezultatelor monitorizării apelor. În locul desemnării anumitor zone, statele membre pot opta, de asemenea, pentru aplicarea unui program de acțiune la nivelul întregului teritoriu. Austria, Danemarca, Finlanda, Germania, Irlanda, Lituania, Luxemburg, Malta, Țările de Jos și Slovenia au adoptat o abordare la nivelul întregului teritoriu.

Un procent de 38,6 % din suprafața UE-27[27] a fost desemnat ca zonă vulnerabilă, inclusiv suprafața statelor membre care folosesc o abordare la nivelul întregului teritoriu. Față de perioada de raportare precedentă, suprafața totală din UE-15 desemnată ca zonă vulnerabilă sau făcând obiectul unei abordări la nivelul întregului teritoriu a crescut cu 1 %, reprezentând acum 44,6 % din suprafața totală a UE-15. În special Portugalia, Belgia și Italia au înregistrat o creștere a suprafeței zonei lor vulnerabile în perioada 2004-2007. De asemenea, Spania și-a sporit suprafața zonei vulnerabile în perioada 2008-2009.

5. PROGRAME DE ACȚIUNE

Statele membre trebuie să instituie unul sau mai multe programe de acțiune care să se aplice zonelor desemnate ca vulnerabile sau întregului teritoriu dacă au ales abordarea la nivelul întregului teritoriu. Aceste programe de acțiune ar trebui să includă cel puțin măsurile menționate în anexele II și III la directiva privind nitrații, care se referă, printre altele, la perioadele din timpul anului când fertilizarea este

---

25 UE-27 fără Cipru, Danemarca, Estonia, Grecia, Italia, Franța, Luxemburg, Țările de Jos, Polonia și Regatul Unit, din cauză că datele lipsesc sau sunt incomplete.

26 A se vedea figura 7 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

27 Pe baza datelor pentru anul 2007 - a se vedea tabelul 4, figura 8 și harta 16 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

interzisă, la capacitatea minimă de depozitare a gunoiului de grajd, la limitarea utilizării îngrășămintelor pentru soluri și la utilizarea pe soluri din apropierea apelor sau aflate în pantă.

Toate statele membre au instituit unul sau mai multe programe de acțiune pe teritoriul propriu și au pus la dispoziție în rapoartele lor informații cu privire la noi programe de acțiune instituite și modificări în urma reexaminării periodice obligatorii.

Mai multe state membre au utilizat posibilitatea prevăzută de directiva privind nitrații de a proiecta și implementa programe de acțiune diferite pentru zone sau porțiuni de zone vulnerabile la nitrați individuale, printre acestea numărându-se Franța, Portugalia, Spania, Regatul Unit, Belgia, Italia, Polonia și România.

Majoritatea programelor de acțiune acoperă măsurile obligatorii; cu toate acestea, unele necesită o aplicare mai strictă pentru a proteja în mod adecvat calitatea apelor împotriva poluării cu nitrați. Principalele deficiențe sunt legate de dispozițiile privind depozitarea, fertilizarea echilibrată și stabilirea de perioade în care fertilizarea este interzisă.

Directiva privind nitrații limitează utilizarea pe soluri a gunoiului de grajd la 170 kg N/ha pe an în zonele desemnate care fac obiectul programelor de acțiune. Această utilizare standard este stabilită în aproape toate programele de acțiune.

Capacitatea de depozitare pentru gunoiul de grajd a scăzut și mai mult în decursul acestei ultime perioade de raportare. Cu toate acestea, insuficiența capacității de depozitare a gunoiului de grajd este printre cele mai des menționate dificultăți cu care se confruntă statele membre în cursul implementării programelor de acțiune. Capacitatea de depozitare ar trebui să fie suficientă pentru a acoperi perioadele în care utilizarea gunoiului de grajd este interzisă sau imposibilă din cauza condițiilor climatice. Lipsa resurselor financiare în rândul fermierilor este menționată ca un factor ce îngreunează construirea de noi instalații de depozitare.

Majoritatea fermierilor controlați au demonstrat un grad înalt de respectare a măsurilor din cadrul programelor de acțiune. Cu toate acestea, s-au raportat următoarele dificultăți în implementarea programelor de acțiune:

- Exactitudinea evidențelor ținute de fermieri în ceea ce privește utilizarea gunoiului de grajd și a îngrășămintelor.

- Gradul scăzut de informare a fermierilor, în special în cazul holdingurilor de mici dimensiuni. Mulți dintre acești fermieri înțeleg cu greu măsurile din programele de acțiune, din cauza lipsei de cunoștințe.

O serie de state membre (de exemplu Austria, Țările de Jos) au raportat că gradul general de informare a fermierilor cu privire la mediul natural s-a modificat în sens pozitiv, ducând, de exemplu, la o manipulare ameliorată a gunoiului de grajd și îngrășămintelor.

Capitolul III din documentul de lucru al serviciilor Comisiei se referă la unele exemple de progrese realizate în contextul programelor de acțiune ale mai multor state membre.

De asemenea, Comisia este informată cu privire la interesul sporit de care se bucură inițiativele privind procesarea gunoiului de grajd. În mai multe state membre, în special în regiunile cu creștere intensivă de animale și cu surplusuri ridicate de nutrimente, gunoiul de grajd este procesat pentru a se obține produse finite ușor transportabile pentru export sau produse cu un raport nutritiv modificat, care permit o mai bună gestionare a nutrimentelor, ducând astfel la reducerea surplusurilor de nutrimente. Tehnicile de procesare variază de la simpla separare într-o fracțiune lichidă și una solidă la tehnici mai avansate precum uscarea, compostarea sau incinerarea fracțiunilor solide și tratarea biologică, filtrarea prin membrane și tehnici fizico-chimice pentru fracțiunile lichide. Tehnicile sunt deseori combinate cu procese de digestie în instalații de biogaz, pentru producerea de energie. De asemenea, de interes se bucură și instituirea mai multor inițiative cooperative de mare amploare în cadrul cărora mari grupuri de fermieri fac investiții comune în instalații de procesare a gunoiului de grajd. Asemenea inițiative se întâlnesc în prezent mai ales în Spania, Țările de Jos și Belgia.

De asemenea, ar trebui menționat că există un interes sporit în rândul crescătorilor de animale pentru utilizarea de tehnici adaptate de furajare precum diete sărace în azot, furajarea în mai multe etape, cu furaje adaptate în funcție de stadiul de creștere, și gestionarea avansată a procesului de furajare, ceea ce îmbunătățește eficiența globală a utilizării furajelor la animale. Tehnicile avansate de prelucrare a furajelor contribuie la ameliorarea eficienței transformării furajelor și la reducerea excreției de nutrimente.

6. DEROGĂRI

Directiva privind nitrații permite posibilitatea de derogare în ceea ce privește volumul maxim de 170 kg azot la hectar pe an pentru gunoiul de grajd, cu condiția să se demonstreze îndeplinirea în continuare a obiectivelor directivei și faptul că derogarea se bazează pe criterii obiective, precum perioade lungi de vegetație, culturi cu o puternică absorbție de azot, precipitații nete ridicate sau soluri cu o capacitate mare de denitrificare. Derogările necesită o decizie a Comisiei în urma unui aviz favorabil din partea comitetului pentru reglementarea nitraților, care asistă Comisia la implementarea directivei. Condițiile prealabile ale oricărei derogări sunt desemnarea corespunzătoare a zonelor vulnerabile la nitrați și programe de acțiune care respectă integral directiva privind nitrații, iar derogarea se aplică numai pe durata programului de acțiune. În capitolul II din documentul de lucru al serviciilor Comisiei este inclusă o listă cu derogările acordate până în decembrie 2009.

7. PROGNOZĂ PRIVIND CALITATEA APEI

Multe state membre au furnizat elemente cu privire la metodele de evaluare (analiza tendințelor și modele de simulare) folosite la evaluarea tendințelor presiunii din agricultură și/sau a evoluției calității apelor. Cipru, Franța, Grecia, Letonia, Malta, Portugalia, România și Slovenia nu au furnizat nicio informație. Irlanda nu a furnizat

modele de simulare, dar a menționat măsuri și evoluții susceptibile de a avea un impact pozitiv asupra calității apelor în viitor.

Ca și pentru perioada de raportare precedentă, doar câteva state membre au furnizat date cantitative privind perioada de timp în care se prognozează că se va atinge fie stabilizarea poluării, fie redresarea calității apelor. Multe state membre evidențiază dificultățile cu care se confruntă în realizarea unei astfel de prognoze, referindu-se în principal la incertitudinile privind clima și procesele de transport din soluri, precum și faptul că s-au luat și alte măsuri în afara celor agricole pentru a se îmbunătăți calitatea apelor.

În general, în ciuda ameliorărilor realizate în ceea ce privește calitatea apei, vor mai trece câțiva ani, chiar zeci de ani, înainte ca redresarea completă a calității apei să poată fi atinsă ca urmare a implementării programelor de acțiune și a modificării practicilor din agricultură. În cele câteva cazuri în care s-a precizat o perioadă de timp pentru atingerea unei redresări substanțiale a calității apelor, aceasta variază între 4-8 ani (Germania și Ungaria) și câteva zeci de ani pentru apele subterane de mare adâncime (Țările de Jos).

8. PROCEDURI PRIVIND ÎNCĂLCAREA DREPTULUI COMUNITAR

Implementarea directivei privind nitrații este încă incompletă, în principal din cauza unei insuficiente desemnări a zonelor vulnerabile la nitrați și a neconformității programelor de acțiune. Comisia poartă un dialog continuu cu toate statele membre în vederea atingerii unei implementări conforme și a deschis până în prezent trei cauze privind încălcarea dreptului comunitar. Cauza deschisă împotriva Spaniei este legată de desemnarea de zone vulnerabile și de conținutul programelor de acțiune, iar cele deschise împotriva Franței și Luxemburgului sunt legate de programele de acțiune.

9. LEGĂTURI CU ALTE POLITICI ALE UE

Directiva privind nitrații este strâns legată de alte politici ale UE din domeniul apelor, aerului, schimbărilor climatice și agriculturii. Experiența câștigată în urma implementării și cunoștințele științifice mai avansate cu privire la efectele sinergetice ale măsurilor din programele de acțiune privind nitrații indică valoarea implementării integrale a politicilor. Un studiu recent[28] asupra măsurilor integrate din agricultură vizând reducerea emisiilor de amoniac a arătat că s-au obținut beneficii importante pentru aer și că emisiile de gaze cu efect de seră s-au redus în urma implementării directivei privind nitrații. Mai multe detalii cu privire la legătura cu alte politici se găsesc în capitolul 4 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

[28] Raport al Comisiei intitulat „Integrated measures in agriculture to reduce ammonia emissions” (Măsuri integrate din agricultură vizând reducerea emisiilor de amoniac), Alterra, 2007.

10. CONCLUZII

Prezentul exercițiu de raportare include pentru prima dată toate cele 27 de state membre. Toate statele membre noi au instituit rețele de monitorizare, au desemnat zone vulnerabile și au creat programe de acțiune.

În ceea ce privește calitatea apelor, 66 % din stațiile de monitorizare a apelor subterane arată concentrații de nitrați constante sau în scădere. Cu toate acestea, la 34 % din stații s-a observat o creștere a poluării cu nitrați, iar la 15 % s-au înregistrat concentrații de nitrați care depășeau pragul de calitate de 50 mg/l. În corpurile de apă subterană, nivelurile mai puțin adânci aveau concentrații de nitrați mai ridicate decât nivelurile mai adânci. Procentul cel mai mare de ape contaminate se situează între 5 și 15 metri de la suprafață.

În ceea ce privește apele de suprafață dulci, 70 % din stațiile de monitorizare arată concentrații de nitrați constante sau în scădere. La 3 % din ele concentrația depășește 50 mg/l, în timp ce la 21 % din ele concentrația este sub 2 mg/l. La 33 % din stațiile de monitorizare a stării trofice, apa este definită ca eutrofă sau hipertrofă. Presiunea din agricultură asupra poluării cu nitrați a apelor de suprafață a scăzut în multe state membre, deși agricultura contribuie încă în mare măsură la poluarea cu azot a apelor de suprafață.

În UE-15 s-a observat o continuare a creșterii suprafeței de zone vulnerabile, în comparație cu perioada de raportare precedentă. Zonele desemnate au crescut de la 43,7 % la 44,6 % din teritoriul UE-15, în timp ce 39,6 % din teritoriul UE-27 este desemnat ca zonă vulnerabilă, incluzând teritoriul statelor membre care aplică un program de acțiune pentru întregul teritoriu. Cu toate acestea, datele privind calitatea apelor arată că, în mai multe regiuni, atât din UE-15, cât și din UE-12, este necesară o creștere mai mare a suprafeței zonelor desemnate, conform criteriilor stabilite în directiva privind nitrații.

În UE-15, calitatea programelor de acțiune a continuat să se îmbunătățească față de ultima perioadă de raportare; cu toate acestea, acest proces este încă deseori determinat de deschiderea unor proceduri privind încălcarea dreptului comunitar. Toate statele membre noi au instituit programe de acțiune, însă unele dintre acestea necesită îmbunătățiri pentru a putea respecta pe deplin cerințele directivei privind nitrații, în special în domeniul dispozițiilor referitoare la construirea de instalații de depozitare, fertilizarea echilibrată și stabilirea de perioade în care fertilizarea este interzisă. Disponibilitatea informațiilor și a serviciilor de formare pentru fermieri, precum și existența unor programe eficiente de control sunt esențiale pentru a putea asigura implementarea eficace a programelor pe teren.

În regiunile cu creștere intensivă a animalelor se observă un interes sporit în tehnicile de prelucrare a gunoiului de grajd, care permit o gestionare mai eficientă a nutrimentelor, combinată deseori cu producția de energie pe bază de biogaz. Gestionarea eficientă a nutrimentelor joacă un rol în reducerea costurilor pentru ferme.

Experiența câștigată în urma implementării și cunoștințele științifice mai avansate cu privire la efectele sinergetice ale măsurilor din programele de acțiune privind nitrații sugerează că politicile referitoare la azot necesită o abordare integrată, care să ia în

considerare întregul ciclu al azotului, și că implementarea directivei privind nitrații aduce beneficii substanțiale, mai ales în ceea ce privește reducerea emisiilor de amoniac și de gaze cu efect de seră, precum și în domeniul mai vast al protecției apelor în temeiul directive-cadru privind apa. În viitor va fi necesară acordarea unei mai mari atenții acestui aspect al gestionării azotului, precum și un sprijin adecvat și continuu din partea comunității științifice, atât la nivel național, cât și la nivel european.

Comisia va continua să conlucreze cu statele membre pentru a ameliora implementarea, în vederea îndeplinirii scopului comun de protejare a apelor, și va continua să recurgă la acțiuni în justiție atunci când consideră necesar.